

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

září 2022

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

pravděpodobně jste se už také setkali se zajímavým historickým zvykem ukládat do bání opravovaných kostelů a jiných památek vzkazy budoucím generacím. Pro milovníky historie je určitě vzrušující záležitostí zkoumat takové zprávy z minulosti, stejně jako budou lidi s velkou fantazií, případně milovníci sci-fi přemýšlet nad tím, pro koho je vzkaz určen, nebo jaký stav společnosti zastihne. Patrně dost specifickou skupinou v tomto budou environmentalisté nebo i příznivci postapokalyptických filmů a vizí. Velmi dobře si totiž uvědomují naléhavost současného stavu životního prostředí a lidské civilizace - hlavně ve smyslu vážnosti situace, kombinované s blaženou netečností nebo nevědomostí. Řá-

Z obsahu tohoto čísla:

Letní farmářské trhy se nesetkaly s.....	2
Je požár v Českém Švýcarsku.....	3
Reakce na reakci aneb Jak je to s tím.....	4
Jetel jahodnatý na Strakonicku stále.....	5
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	5
Objevy detektiva Ledňáčka.....	6
Čirůvka masová.....	7
Večer s dokumentem - 103. díl.....	7
Jiné klima - jiný les.....	10
Zůstane holub symbolem naděje?.....	11
Záříjové zápisky Jirky Wagnera.....	13
Soucit s přírodou a zvířaty v hudbě - 9...	13
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	15
Zajděte na 9. strakonický Veget Fest.....	15

dím se k poslední jmenované skupině. Když jsem tedy zaslechl v hlášení vodňanského městského rozhlasu výzvu faráře, aby lidé zasílali své nápady pro náplň schránky do bání opravovaného kostela Narození Panny Marie, v duchu jsem zareagoval s notnou dávkou „profesní deformace“. Chystaný vzkaz by měl směřovat obyvatelům Vodňan při příležitosti další pravděpodobné opravy kostela kolem roku 2300. Jsem rád, že ještě stále vládne všeobecný optimismus, ale úroveň poznání o trajektorii vývoje environmentální a celospolečenské situace mi spíše napovídá, že lidé v té době budou možná řešit trochu jiné starosti, než co vzkázat budoucím generacím. Bylo by určitě zajímavé znát, jak by se k tomuto myšlenkovému experimentu postavili různí lidé různých profesí a životního zaměření. Moje zpráva by byla asi provokativním zvoláním ve smyslu: „Věděli jsme dost, ale nic moc jsme neudělali...“ Co byste vzkázali vy?

Foto -jj-

Přejeme pohodový měsíc září, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Letní farmářské trhy se nesetkaly s velkým zájmem - proč je to škoda?

Novinkou letošní sezóny a rozšířením služby pro obyvatele města měl být běh pravidelných farmářských trhů bez letní pauzy. Ta byla ustavena po několika letech velmi slabé návštěvnosti právě v období letních prázdnin. Mnoho indicií napovídalo, že přestěhování trhů na Velké náměstí a paradoxně i covidové uzávěry předchozích dvou let zvýšily chuť obyvatel města k návštěvě trhů a nákupu lokálních a kvalitnějších potravin. Rozhodli jsme se tedy pro sezónu 2022 zkušebně rozšířit průběh termínů i do letních měsíců (s výjimkou 26. 8., kdy město patřilo dudáckému festivalu).

Zatímco na sociálních sítích se tato (staro)novinka setkala s velkým ohlasem, v terénu už to tak jednoznačné nebylo. Po pravdě řečeno - zájem nakupujících výrazně ochladl již po několika jarních termínech, což bylo v kontrastu právě se dvěma předchozími sezónami, kdy nejrůznější zakázky omezovaly trhy jako takové, případně sortiment, který se na nich mohl prodávat, a přesto (nebo právě proto) si účast veřejnosti držela velmi slušnou úroveň.

Návštěvnost trhů je úzce provázána s účastí prodejců, proto početnost obojího poklesla na začátku letošního července ke

Foto -jj-

uzeninách z řetězce Tesco. Což by samo o sobě mohlo být úsměvné, pokud by to tolik nevypovídalo o hrubém nepochopení základních principů takových akcí i o spotřebitelském smýšlení celé společnosti.

Zrovna kvalitní lokální kváskový chléb, možná o 20-30 Kč dražší než jiný, nejmenovaným korporátem vyráběný a bohatě chemicky ošetřený, je toho dobrým příkladem. Stejně jako neutichající rozhovory pohoršující se nad desetikorunovým rozdílem mezi cenou rajčat produkovaných v biokvalitě 40 km od Strakonice a těch bez chuti a vůně pěstovaných v hydroponii španělských skleníků. Nikdy mě nepřestane udivovat, na čem všem si myslíme, že dokážeme ušetřit, a jakou skutečnou cenu za to platíme. Pokud se ještě někdy budeme pozastavovat nad kvalitou potravin v našich obchodních řetězcích, měli bychom sáhnout do svědomí především sobě. Protože jsme to především my, kdo svými každodenními drobnými volbami nejvíce ovlivňuje sortiment našich obchodů. Svou domnělou úsporu bohatě doplatíme za léky, výživové doplňky a v delším časovém horizontu i za poškozené životní prostředí. Finanční kapitál nevědomě přeléváme od drobných producentů a podnikatelů směrem k obřím podnikům, které se neohlížíjí vůbec na nic.

Zatímco je na internetu oslavována nová větší budova stávajícího obchodního řetězce, která ukousla dalších pár hektarů zemědělské půdy za městem a prezentuje se pochybnou greenwashingovou kampaní (viz [zde](#)), akce, která kromě nákupu poměrně specifického zboží nabízí i možnost setkávání se a zastavení v dnešní hektické době, marně hledá více návštěvníků.

Farmářské trhy jsou jednou z cest, jak podpořit menší výrobce a pěstitele, kteří dokonale znají svůj produkt. Produkují sice za o něco vyšší cenu, ale většinou v neporovnatelně vyšší kvalitě a zodpovědněji ke svému okolí. Výrazně zjednodušují a zkracují distribuční řetězec a zachovávají drobné toky peněz v místě svého působení. Jak dlouho ještě budeme žít v omylu, že nákupem méně kvalitního zboží levnějšího o 50 Kč skutečně něco ušetříme?

Na druhou stranu není ještě nic ztraceno. Rozhodnutí o termínech na příští rok zatím nepadlo a před námi je 6 podzimních trhů. Navíc je tento čas obdobím hlavní sklizně. Potkáme se? -jj-

Je požár v Českém Švýcarsku katastrofou?

Rozsáhlý lesní požár postihl 24. července oblast Českého Švýcarska a až do jeho úplného uhašení se dokázal rozšířit na plochu kolem 1000 hektarů. Stal se významně mediálně pokrytým tématem letošního léta a rozproutil některé dávno zapomenuté debaty, týkající se komplikované problematiky managementu v přísně chráněných územích. Ještě než se zasahujícím jednotkám podařilo dostat plameny pod kontrolu, vyrojil se nespočet diskuzí, které obvyklým způsobem rozdělily společnost do dvou tematicky více či méně vyhraněných táborů. Ideové spory téměř identicky kopírovaly jakoukoli debatu v environmentální oblasti. Na jedné straně zastánci autonomie toho, co nazýváme přírodou, na druhé straně stoupenci antropocentrického vidění světa, resp. názoru, že vše, co se odehrává v přírodě kolem nás, musí mít člověk pod kontrolou, protože mu to slouží a může z toho libovolně čerpat ve svůj vlastní prospěch.

Pokud se ptáme, zda byl požár v Českém Švýcarsku katastrofou, je třeba se hlavně zeptat - pro koho? Z čistě člověčího pohledu dozajista. Však také zasahující jednotky kvůli rozsahu požáru chránily víceméně už jenom prvky lidské infrastruktury; obydli a životy. V blízké budoucnosti utrpí určitě i místní turismus. I když nehořelo pouze na území NP, stranou ponechávám hospodářskou hodnotu lesních porostů jako takových, protože v rámci chráněných území by určitě toto nemělo být kalkulováno. Je však požár takového rozsahu a charakteru katastrofou pro přírodu? V širěji pojaté rovině určitě ne. Oheň je v mnoha biotopech běžným disturbančním faktorem, a pokud připustíme tezi, že území národních parků by mělo sloužit hlavně k umožnění člověkem neovlivňovaných přírodních pochodů, pak nemůže být v této souvislosti hodnocen zcela negativně.

Pokud ustoupíme od subjektivně vnímané škodlivosti jakéhokoli požáru, vyvstávají v kontextu historického vývoje NP České Švýcarsko ještě další zajímavé souvislosti. Ačkoli jsou jádrové oblasti parku chráněny pro svou vysokou biodiverzitu a zcela specifické přírodní prostředí, management území přesto ve vysoké míře napravoval a stále ještě napravuje hříchy historického hospodaření. Jde hlavně o porosty nepůvodních dřevin (borovice vejmutovka) a rozsáhlé smrkové monokultury. Náprava druhého jmenovaného prvku byla urychlena kůrovcovou kalamitou předchozích let. V souladu s posláním národních parků a také z důvodu kapacitně absolutně nevládnutelného procesu asanace porostů přišlo rozhodnutí o ponechání rozpadlých částí lesa přirozené obnově. Vedlejším efektem tohoto děje bylo určité nahromadění odumřelé dřevní hmoty, což se stalo jablkem sváru požárních diskuzí (ale o tom až za chvíli).

Požár jakožto disturbanční činitel zde hraje významnou roli, protože může urychlit, zefektivnit a do výsledku i výrazně zlevnit přerod porostů do kýžené, přirozenější a stabilnější podoby (s vyšším zastoupením původních jedlovo-bukových lesů). Ano, biodiverzita určitě krátkodobě utrpěla (úhynem některých živočichů a rostlin), ale z dlouhodobého hlediska může jednoznačně získat. Což ostatně ukazuje i přirozená obnova více než 20 hektarů porostů v okolí Jetřichovické skály po požáru v roce 2006. Naštěstí o nutnosti ponechat současně požárem zasažené plochy ve velké míře samovolnému vývoji panuje poměrně jednoznačná shoda (viz např. [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)).

Nyní se však přesuňme k mediálně vděčnějším otázkám - co požár způsobilo a co dopomohlo k jeho šíření? Odpovědi na první otázku je "člověk". I tato věc má však více rovin. Zda se jednalo o nedbalé jednání turistů, jejichž bezohlednost k pravidlům a arogance rok od roku stoupá, nebo o náhodu, asi není zcela podstatné. V přeneseném slova smyslu se však setkáváme i s tvrzením, že požár přímo či nepřímo vyvolala klimatická změna, resp. současné suché epizody, které jsou jejím projevem. Dávat tyto dvě věci do přímé spojitosti by bylo asi příliš zjednodušující. I když je jasné, že extrémní meteorologické projevy klimatickou změnu doprovázejí a zanechávají za sebou statisticky více rozsáhlých požárů celosvětově.

Nepřímý lidský faktor je však zřejmý, pokud začneme zkoumat dynamiku požáru na tomto konkrétním místě. Bezprecedentní sucho kombinované s větrem byl jistě důvod č. 1. Důležité je však také říci, že zde se jednalo o velmi rychle se šířící požár lesní hrabanky kombinovaný s hořením korun jehličnatých stromů (zejména silic jehličí). Pokud tedy něco chceme označit za faktor přispívající k rychlému šíření požáru, jsou to zejména nepůvodní jehličnaté porosty, které v kombinaci s velmi členitým terénem představují ideální podmínky pro šíření ohně. V listnatých lesích i za velkého sucha hoří spíše obtížně.

Jetřichovická skála 10 let po požáru (červenec 2016), foto -jj-

Již následujícího dne po vzniku požáru přispěchal ministr vnitra Vít Rakušan a další s obviněním, že důvodem k tak masivnímu šíření ohně bylo zejména kůrovcové dřevo ponechané v lesích. Charakter požáru (viz výše) však přisuzuje tomuto faktoru spíše podružnou roli. Šlo o dynamický požár podporovaný silnými poryvy větru, při kterém hoření kmenů nehraje významnou roli, a postupoval by podobně i ve "vyklizeném" lese. Navíc vznikl v obhospodařované části lesa, do bezzásahových zón se teprve potom rozšířil. Pokud má ponechané mrtvé dřevo něco za vinu, pak spíše zkomplikovalo práci zasahujícím hasičům, přestože je řada míst, kde hořelo, sama o sobě velmi špatně přístupná i bez ležících kmenů. Krom toho hořelo i na velkých rozlohách hospodářského lesa bez ponechané hmoty.

Velmi zajímavý až provokativní náhled na způsob hašení takto rozsáhlých požárů nabízí [tento článek](#). Autor se v něm snaží vysvětlit teorii, že nedokonalé (kapacitně nedostačující) hašení požářiště může být v důsledku vzniku dalších hořlavých plynů a znečištění ovzduší kontraproduktivní. Účinnějším postupem by měl být spíše obkličující způsob hašení s využitím mechanických opatření (lesních proluk) a "vyhoření" ohniska požáru. Z některých informací však vyplývá, že víceméně takového postupu bylo při hašení využito - ať už záměrně, či jako z nouze ctnost vzhledem k dramatickým podmínkám.

Přál bych si, aby i přes apokalyptický nádech celé události byl zachován chladný a informovaný přístup zodpovědných osob zejména k úpravám plánovaných managementových zásahů. Poznatků v této oblasti je dostatek. Neměly by zvítězit emoce, ekonomické zájmy ani politický vliv. *-jj-*

Reakce na reakci aneb Jak je to s tím výparem?

V [srpnovém Kompostu](#) vyšel můj článek *Jak jsem měřil výpar*: Jan Juráš na něj zareagoval nesouhlasně, a tak trochu mi nasadil čapku nepřítelce vegetace, stromů a diletanta.

O co šlo: měřil jsem letní výpar jetele, výpar z vodní hladiny, z volného povrchu země a z nádoby s vodou zakrytou dlaždicí. Zjistil jsem, že z nádoby s jetelem se vypařuje asi 3-4 krát více vody než z volné vodní hladiny či z volného povrchu země a že z nádoby zakryté dlaždicí se neodpařilo nic.

Pokus jsem popsal a **každý si ho může sám zopakovat a přesvědčit se**. Připomínám, že šlo o ideální situaci, kdy jetel měl stálý přívod vody, což běžně v přírodě není. Měřil jsem tedy tzv. výpar potenciální (maximálně možný), zatímco Jan Juráš ho srovnává patrně s tzv. výparem skutečným (aktuálním), který ovšem závisí na množství vody v půdě. Ale to jsou dvě různé hodnoty.

O ta čísla mi však až tolik nešlo. To nejdůležitější, co jsem chtěl článkem říci: často se setkávám s názorem, že suchu lze zabránit, když vysázíme vegetaci včetně stromů všude tam, kde to jen půjde. Chtěl jsem jen upozornit, že rostliny nejsou „výrobci“ vody, ale její „spotřebiči“. Že tedy spoléhat na rostliny můžeme jen tehdy, je-li srážek dostatek. Nebude-li v důsledku klimatických změn srážek dost, vegetace to nezachrání (uvažuji, prosím, mezní situaci, nikoli tu současnou). Při zásadním nedostatku srážek vegetace vč. stromů uschne, stejně jako vyschnou tůňky, mokřady apod. Stačí se podívat na krajinu kolem Středomoří, na Blízkém východě apod. Nebo se stačí podívat při delším suchu i na vyschlé české lesy (požár v Českém Švýcarsku). Kdyby byly lesy zdrojem vody, stačilo by osázet Saharu stromky a bylo by vyhráno.

Mému kritikovi se nelíbila též zmínka o tom, že dlažba a zástavba ve městech může být také ochranou proti výparu. O tom, že dlažba i zástavba brání výparu, podávám malý důkaz: podívejte se na dvě přiložené fotky: na té první je nedostatkem vody zaschlý srpnový trávník a na té druhé uprostřed rozpáleného asfaltu svěží vegetace (obě fotky jsou ze sídliště Šumavská ve Strakoncích pořízené 10. 8. t. r. pár metrů od sebe). Jak je to možné? Patrně je pod asfaltem, dlažbou, vlhka dostatek. Nebo máte jiné vysvětlení?

Srpnový trávník a srpnový chodník, foto Jiří Wagner

Co jsem tedy napsal ve svém článku tak pochybeného, že jsem si vysloužil kritiku? Nic. Jen to, co ví odedávna každý venkovský kluk: že zahradu je třeba v létě zalévat a že žížalu, plže, brouka najde nejspíš ve vlhku pod kamenem.

Jan Juráš v reakci na můj článek ještě uvádí různé klimatické úvahy, s nimiž také zcela souhlasit nemohu. Ty ale předmětem mého článku nebyly, a tak na ně v této odpovědi reagovat nebudu. Ale bude-li mít Kompost zájem, nabídnu i článek, jak to s tím naším počasím, resp. klimatem a vegetací vlastně je. *Jiří Wagner*

Jetel jahodnatý na Strakonicku stále roste

Jetel jahodnatý (*Trifolium fragiferum*) je vytrvalá rostlina s poléhavými lodyhami dlouhými 10 až 20 cm. Listy jsou dlouze řapíkaté, lístky vejčité nebo eliptické, bez bělavé skvrny. Palisty vejčité kopinaté, dlouze zašpičatělé, více než polovinou délky srostlé s řapíkem. Hlávky kulovité, cca 10 mm v průměru (za zralosti připomínají zralou jahodu). Květy jsou 5 až 7 mm dlouhé, velmi krátce stopkaté. Kalich nezřetelně 20žilný, nestejně dvoupyský, po odkvětu nápadně nafouklý, hustě chlupatý až olysalý a zčásti až zcela zakrývající korunu. Kvetě světle růžově (vzácně i bíle) od června do poloviny září.

Jedná se o druh střídavě vlhkých až podmáčených pastvin, slatinných kosených luk, mokřadů, roste též na polních cestách, v kosených trávnících v obcích, na březích vodních nádrží apod. Nejčastěji roste na zasolených půdách (jedná se o halofyt, tedy rostlinu, která má ráda obsah soli v půdě) či půdách alkalických (např. opuky, vápence). V červeném seznamu rostlin ČR je řazen mezi druhy ohrožené.

V České republice roste řídce až roztroušeně především v severních Čechách, na jižní a východní Moravě.

V jižních a západních Čechách býval jetel jahodnatý vždy velmi vzácný. Rostl roztroušeně především na pastvinách a slatinných loukách v oblasti vápenců v okolí Strakonice, kde byl zaznamenán v letech 1943–1964 (byl nalezen u obcí Rovná, Domanice, Krty, Dražejov). Poslední údaj z této oblasti je od Rovné, kde byl jetel jahodnatý nalezen naposledy v roce 1964, proto byl na Strakonicku považován za vyhynulý druh.

V celých jižních Čechách byl jetel jahodnatý naposledy nalezen u Putimi na Písecku v roce 1970. V západních Čechách rostl v rezervaci Soos na Chebsku, kde je však již mnoho let neznámým druhem.

Na začátku léta letošního roku se mi podařilo jetel jahodnatý na Strakonicku, a tedy pro celý Jihočeský kraj, znovuobjevit. Našel jsem jej na pastvině (s vápencovým podkladem) asi 100 m západně od břehu Rovenského rybníka západně od obce Rovná (roste již mimo NPP Rovná). Na lokalitě se vyskytuje několik stovek rostlin. Roste zde i několik dalších velmi vzácných či zajímavých druhů rostlin, jako je např. ostřice Otrubova (*Carex otrubae*) – v jižních Čechách donedávna neznámý druh, zeměžluč spanilá (*Centaurium pulchellum*), sítnina sivá (*Juncus inflexus*), sítnina smáčknutá (*Juncus compressus*) a jiné. Současný management na lokalitě (pastvina s hovězím dobytčím) je pro zachování druhu vyhovující. **Ing. Radim Paulič, MěÚ Strakonice, odbor životního prostředí**

Jetel jahodnatý na pastvině u obce Rovná, foto Radim Paulič

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

24. díl - Greenwashing - auta

Automobilový průmysl je určitě jedním z nejlivnějších odvětví světové ekonomiky. Z toho logicky vyplývá, že si může dovořit vydávat horentní sumy za reklamu svých výrobků. A také to, že ani propagaci automobilů a automobilismu se nevyhýbá greenwashing. Spíše naopak.

Auto (nebo radši víc) do každé rodiny

Úskalí klamavé reklamy velkých automobilek spočívá ve dvou hlavních rovinách. Odstraňuje ze zorného pole společnosti obrovskou ekologickou stopu výroby a provozu aut. A upevňuje a podporuje dojem, že auto je nepostradatelným prvkem lidského blahobytu a důležitým článkem společenského kreditu. Tato iluze již v dnešní době (kdy je vlastnictví automobilu bráno jako norma) došla tak daleko, že v mnoha společenských kruzích jsou lidé podle druhu vlastněného automobilu rámcově škatulkováni. Není třeba dodávat, že ti, kdo auto z nějakého důvodu nevládní, jsou vnímáni jako nemajetní, případně jako podivní alternativci, kteří si dobrovolně komplikují život. Jako zcela normální je hodnoceno nejen samotné vlastnictví automobilu, ale také právo dopravovat se kamkoli a kdykoli - i tam, kam by se bez problémů dalo dojít pěšky nebo se tam dopravit jiným způsobem. Auto se tak stalo významným projevem materiální svobody a v přeneseném slova smyslu i bezohlednosti vůči okolí (ostatním účastníkům silničního provozu i životnímu prostředí).

Foto CCO

Auta malovaná na zeleno

Jak k tomu všemu přispívá klamavá reklama, resp. greenwashing? Všimli jste si někdy, že kulisou v reklamách na nové typy vozů je většinou krásná, čistá a panenská příroda? Pro oko zainteresovaného pozorovatele velký paradox, u většiny "nezúčastněné" veřejnosti však tato podprahová informace výrazně přispívá ke kultu svobody vlastnictví automobilu a zakrývá environmentální dopady automobilismu. Dalšími společnými jmenovateli takových reklam je nespoutanost, pochopitelně rychlost a skrytě také maskulinní agresivita.

Historie automobilové reklamy je plná nevědomých nebo záměrných přešlapů se záměrem upoutat na sebe ještě větší pozornost. Několik případů se týkalo i propagace poškozování životního prostředí, což je klauzulí ošetřeno i v českém zákonu o regulaci reklamy: "*(Reklama) nesmí podporovat chování poškozující zdraví nebo ohrožující bezpečnost osob nebo majetku, jakož i jednání poškozující zájmy na ochranu životního prostředí.*" Pokud bychom toto ustanovení dokázali legislativně vykládat úplně doslova, patrně by reklama na auta zanikla úplně, případně by fungovala v přísnějším režimu podobně jako reklama na tabákové výrobky. Zatím jsme byli celosvětově svědky pouze několika soudních sporů (např. francouzská reklama na vozy Toyota, ve které bylo vyobrazeno poškozování přírody jízdou na nezpevněných površích - více viz [zde](#)). Do ještě odvážnějšího křížku by se rád pustil Světový fond na ochranu přírody a plošně zakázal reklamu na SUV (jakožto zbytečně plýtvavou variantu běžných osobních aut) - viz [zde](#). To všechno bez ohledu na to, že v reklamách na nové vozy často v hlavní roli vystupuje robotický dvojník a nablýskaný vzhled modelu je až posléze softwarově doplňován (viz [zde](#)).

Kam až jsou výrobci automobilů schopni zajít?

Není to tak dávno, co automobilovým světem otřásla aféra koncernu Volkswagen, který do svých naftových vozů instaloval software schopný obcházet emisní normy.auta tak za normálních okolností produkovala

Foto CCO

např. až 35x vyšší emise oxidů dusíku, než je povoleno v Kalifornii, kde byl podvod poprvé odhalen. Zdálo se, že po skandálu známém jako [Dieselgate](#) nezůstane v rámci automobilového průmyslu kámen na kameni, ale vše se podařilo na první pohled vysokými pokutami a technologickými reformami urovnat. V rámci událostí vyplulo na povrch i podvodné jednání dalších automobilek, otázkou tak zůstává, jak „čestné“ je vlastně toto odvětví jako celek.

Abychom nemuseli chodit daleko, mnoha formami greenwashingu se prezentovala i prezentuje také automobilka Škoda. Podrobněji je o tom pojednáno v [tomto článku](#). O leccems také vypovídá „zelená“ strategie firmy, která se snaží veřejnost přimět k přesvědčení, že společnost se angažuje v mnoha environmentálních projektech a aktivní jsou i samotní zaměstnanci (viz např. [zde](#)). Jistě – takovou firemní politiku má dnes kde kdo, ale zvláště u takto environmentálně nešetrného odvětví to vyznívá poněkud bizarně.

Je elektromobil řešením?

Tato takřka filozofická otázka se řeší již velmi dlouhou dobu a na různých úrovních. Často jsou neférově srovnávány emise samotného elektromobilu a auta se spalovacím motorem. Tady je výsledek jasný a může mít určitý význam pro ozdravení ovzduší velkých měst. Když však rozebereme celý výrobní cyklus a provoz stroje, dostáváme se někam úplně jinam. Některé (starší) studie dokonce hodnotí elektromobil jako méně šetrnou variantu (viz např. [zde](#)). Avšak i střízlivější výsledky přisuzují elektrickému autu pouze malý úsporný potenciál (viz [zde](#)). Stěžejní je zejména výroba baterií, která je velmi náročná na vzácnější minerály a kovy. Jejich těžba má kromě environmentálních dopadů i velmi problematické sociální konotace. Co elektromobilům zásadně přihoršuje u nás, jsou zdroje elektřiny (zatím stále převážně fosilní).

Do budoucna můžeme jistě počítat se zefektivňováním technologií výroby elektromobilů a v různých scénářích i s úpravou energetického mixu směrem k obnovitelným zdrojům. Co však téměř nezaznívá, je fakt, že styl využívání aut k osobní přepravě se již dávno vymkl z kloubů a měli bychom především zapracovat na jeho navrácení do zdravějších mezí. V tom nám ani ten nejlepší elektromobil na světě nepomůže. -jj-

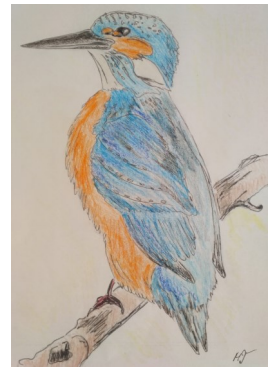
Objevy detektiva Ledňáčka

Během prázdnin se vždycky protrhne pytel se všemi možnými lákadly pro rodiny s dětmi a počítá se s tím, že každý si něco koupí a přiživí tím místní podnikání. Detektiv Ledňáček se tomu nediví, protože tak to je mezi lidmi zařízeno. Jenomže naše Země tu není jen pro lidi. Proč by se mělo pořád myslet jen na ně? Určitě je spousta možností, jak trávit volný čas bez zbytečného utrácení a plýtvání, a ještě se něco uži-

tečného dovědět.

- Pro dospělé: Napadají vás nějaká místa, kde to vás i vaše děti potěší a kde svou návštěvou podpoříte činnost zaměřenou na ochranu přírody?
- Pro rodiče vědecky založených školáků: Znájí vaše děti jména ovocných odrůd z vaší zahrady nebo z pozemku někoho, koho navštěvujete? Vědí něco o jejich rozdílných vlastnostech a využití?
- Pro rodiny s batolaty: Co zavoláte pod hrušní, až si přijdete do sadu pro její plody? Znáte staročeskou říkanku o větru a hruštičkách?

Odpovědi najdete na straně 15. **-ah-**

Čirůvka masová

Čirůvka masová (*Rugosomyces carneus*) je nejedlá houba s krásně růžovou barvou. Vybrala jsem si ji, protože by se neměla dát zaměnit s jinou houbou a protože se vyskytuje v nehnojených mechatých trávnicích. V takovém trávníku jsem ji našla

Foto Eva Legátová

13. 7. 2022 ve Lnářích (okres Strakonice). Předtím mě zaujala 29. 9. 2018 u křížku u polní cesty jv. od Chanovic (okres Klatovy). Její název se týká „masové“ barvy, i když nalezené plodnice ve mně tuto asociaci nevyvolávaly. Jedná se však o jinou houbu, než je čirůvka masitá (*Tricholoma pessundatum*). Na rozdíl od této čirůvky jsem čirůvku masovou hledala v tlustém fotografickém atlase Houby (Hagara, Antonín, Baier, nakladatelství Aventinum, 1999) marně. V Přehledu hub střední Evropy se udává výskyt od června do října. Kromě trávníků a okrajů cest a lesů roste na loukách, v zahradách a řidčeji v listnatých lesích. Chuť a vůně jsou nevýrazné. Myslím si, že tato houba je ozdobou trávníků i zahrad. Na webu České mykologické společnosti je uváděna jako jedlá, pro roztroušený výskyt a drobnější plodnice je však kuchyňsky bezvýznamná. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

HOLEC, J., BIELICH, A., BERAN, M.: Přehled hub střední Evropy, Academia, Praha, 2012.
TEJKAL, K.: <https://www.myko.cz/myko-atlas/Rugosomyces-carneus/>

Večer s dokumentem - 103. díl - Zemřít pro design

Americký dokumentární film Zemřít pro design z roku 2016 je jedním z těch snímků, který odkrývá dopady globalizace až na samotnou dřeň. Zkoumá vliv digitální revoluce posledních desetiletí nejen na životní prostředí, ale i na člověka samotného. To, co se na počátku jeví jako další z obyčejných rozborů ekologické stopy jednoho okruhu výrobků, se během několika minut mění na velmi naléhavé drama.

Exkurze do odvětví výroby digitálních vymožeností dneška (mobily, IPady, tablety...) je započata skrze blaženou nevědomost spotřebitelů (dnes už nejen západního světa) a jejich přesvědčení, že vlastnictví nejméně pěti takových přístrojů a jejich pravidelná obměna je běžnou součástí životního standardu. Svou roli patrně hraje i přesvědčení, že co se týká digitálních technologií, jsou virtuální záležitosti a nepojí se s žádnými závažnými dopady na naši planetu.

Film se po celou dobu pohybuje na ose USA - Čína. Kalifornské Silicon Valley je kolébkou takřka všech digitálních vymožeností dneška. Odehrával se zde největší rozmach polovodičů a v 80. letech zde firma IBM započala s masovou výrobou tzv. osobních počítačů. Výroba čipů a ostatních součástí nových strojů se neobešla bez ohromného množství a široké škály nejrozličnějších toxických chemikálií, což se společně dařilo po dlouhou dobu tutlat. Ve filmu je zveřejněn příběh jedné ze zaměstnankyň, která nevědomky pracovala i po dobu těhotenství s lepidly o 50% obsahu oxidu olovnatého. Výsledkem bylo narození těžce postiženého syna.

Právě z firmy IBM unikly šokující materiály o sledování zdravotního stavu jejich zaměstnanců. Za 30 let bylo potvrzeno neuvěřitelných 33 000 úmrtí ve spojitosti s rakovinou. Vše vyústilo v sérii soudních sporů, ve kterých se však samozřejmě nepodařilo prokázat, že konkrétní případy byly vyvolány expozicí chemikáliemi v továrnách. Procesy byly ve většině případů "zneutralizovány" mimosoudním finančním vyrovnáním. Co se však neutralizovat příliš nedařilo, byly obrovské rozlohy kontaminovaných půd pod fabrikami. Problém chemikálií byl řešen také jejich ukládáním do kontejnerů, ze kterých se prožíraly do spodních vod. Situace vyvolávala veřejné protesty, které dopomohly ustavení tzv. Jedové koalice. Do té se připojily takřka všechny odpovědné společnosti a prostřednictvím fondu začala být řešena dekontaminace území. Úplné vyčištění oblasti se však předpokládá až v horizontu zhruba 300 let.

Jedním ze závažných globálních problémů dneška je intenzifikace a outsourcing výroby do zemí s levnější pracovní silou a nižší úrovní (zejména environmentální) regula-

ce. Klasický příklad je právě přesun výroby elektroniky z USA do Číny. Kolem roku 2000 se zde odehrává boom - vznikají mamutí podniky, kam se přesouvá obrovské množství dělníků zejména z venkova. Přesto, že zde vládnu tvrdé, takřka nelidské podmínky, je o takovou práci obrovský zájem. Těžko říct, zda hraje větší roli politicky podbarvené pobláznění "pokrokem" nebo už tak zoufalé podmínky většiny Číňanů. Takřka nepochopitelné rozměry získává tento globální byznys s uvedením chytrých telefonů na světový trh. Firma Foxconn (hlavní dodavatel společnosti Apple) je největším čínským zaměstnavatelem s více než milionem dělníků. Na hysterii kolem tohoto typu zaměstnávání příliš mnoho nemění ani výbuch v jedné z továren, související se špatnou údržbou a nahromaděním hliníkového prachu. Tragédie se opakuje o pět měsíců později v jiné hale. Prokázány jsou také desítky sebevražd skokem ze střechy z důvodu nesnesitelných pracovních podmínek.

Globální odbyt digitálních technologií je ve velké míře podporován principem řízeného zastarávání výrobků a nutností v pravidelných intervalech upgradovat nejen software, ale i hardware (nejlépe koupí nového výrobku). Baterie chytrých telefonů jsou konstruovány na životnost zhruba 18 měsíců, kryty jsou konstruovány pomocí šroubků se speciální hlavou (není možné sehnat šroubovák), aby nemohly být demontovány. Reakcí na tuto politiku je vznik několika specializovaných firem, které se snaží nejen dodávat nářadí k výměně dílů, ale také stavět nové stroje z použitých dílů. Přesto se taková nabídka nesetkává na veletrzích s příliš velkým úspěchem.

"Všechno, co si doma koupíme, znečišťuje řeky v Šen-čenu". I tak se dá parafrázovat výše zmiňovaný outsourcing z USA směrem do Číny, tentokrát v environmentální rovině. 60 % čínských povrchových vod je znečištěno takovým způsobem, že je nebezpečný jakýkoli kontakt s lidským tělem. Dopady čínského průmyslu na životní prostředí jsou veřejně známé a výroba elektroniky zde hraje podstatnou roli. Pokuty za porušování ekologických regulativů jsou nižší než náklady na zlepšení výroby. Mnoho velkých firem tak již dlouhou dobu prosperuje na základě takové paradoxní rovnice. Američtí příjemci subdodávek environmentální souvislosti neznají nebo je záměrně přehlížejí.

Otevřená čínská náruč je využita v životním cyklu elektronických výrobků ještě jednou, a to při likvidaci vysloužilých spotřebičů. Nejotřesnější pohled je tak na čínské skládky elektroodpadu, kde lidé s minimem ochranných pomůcek za pomoci chemikálií nebo otevřeného ohně těží z odpadu znovupoužitelné cennější suroviny a komponenty. To má samozřejmě vliv nejen na jejich samotné zdraví, ale i na širší životní prostředí. "Podle odhadů je 20 % čínských orné půdy kontaminováno těžkými kovy." Obrovským problémem je také znečištění ovzduší. Emise ze spalování elektroodpadu se šíří atmosférou globálně a jsou měřitelné např. v amerických oblacích, takže se fakticky dostávají zpět do západního světa k největším konzumentům digitálních technologií.

Dokument Zemřít pro design je k zhlédnutí [zde](#). -jj-

Pozvánky - září 2022

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 9. a 23. 9., 13 - 17 hod., Velké náměstí pod radnicí

Pokračuje sezóna farmářských trhů dvěma zářijovými termíny. Přijďte si doplnit zásobu čerstvé zeleniny, sazenic a farmářských potravin. Vybírat budete moct také z nabídky občerstvení a rukodělných výrobků. Bližší informace a seznamy přihlášených prodejců na webu: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244.

9. strakonický Veget Fest

sobota 17. 9. 2022, III. nádvoří strakonického hradu, 14-19 hod.

- benefiční festival zdravé výživy, ochrany zvířat a veganství

Doprovodný program:

14:15 – Pohádka z herbáře - DS Čelakovský (divadlo pro děti)

Pohádka o hledání nejkrásnějšího dárku. Mladý princ se vydal do světa hledat nejkrásnější dárek, o kterém se dozvěděl ve svých 15 letech.

15:30 – Jak správně sestavit rostlinný jídelníček - Eliška Filipová (přednáška)

Dozvíte se teoretické informace o důležitých makro- a mikroživinách rostlinného jídelníčku i praktické tipy na jeho správné sestavení.

16:30 – Piánko (folk - Strakonice)

17:30 – Občanské hlídky proti jedům v krajině - Tereza Humešová (přednáška)

Tráví se v naší krajině divoká zvířata? Jakým druhům hrozí nebezpečí a proč? A jedná se o trestný čin? Přijďte si popovídat o enviro-kriminalitě a zjistěte, jak můžete i vy sami odhalovat tyto nástrahy ve svém okolí.

V průběhu celého festivalu:

- workshopy pro děti
- informační a prodejní stánky
- benefiční bazárek
- ochutnávky a občerstvení

Vstupné dobrovolné

- benefiční aktivity tentokrát podpoří azylovou farmu [Domov pro zvířata z.s.](#)

[Facebooková událost](#) -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Mezigenerační klub PARK

NE 11. 9., PO 12. 9.: Poznávání. Aktivní odpočinek. Ruční práce. Knížky. Podle možností a chuti pobyt buď v knihovně, nebo venku. Sraz 2. neděle v měsíci v 18:00 a následující pondělí v 10:00 před pobočkou ŠK Za Parkem.

Středeční zastavení

ST 14. 9.: Setkání s literaturou, např. s knihami **Květy Legátové**. Od 16:30, pobočka Za Parkem.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámekem u vývěsky ŠK. **PÁ 16. 9. – zahrajeme si na Podskalí, řekneme si zážitky z prázdnin a dohodneme se, kdy a co podnikneme v novém školním roce.** Info pobočka ŠK Za Parkem nebo Monika Tůmová (602 361 321 – formou sms).

Přírodovědný výlet s průvodcem do okolí Vimperka

ST 28. 9.: Sraz v 9:15 před nádražím ČD, v 9:25 odjezd vlakem na **Kubovu Huť**. Tam nás v 10:45 bude čekat **Ing. Josef Pecka**, šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč, až na místě). Půjdeme po zpevněných cestách zadem do **Vimperka** (celkem cca 11 km). Cestou uvidíme mj. bývalou sklárnu a osadu Táflovu Huť, Alej smíření a Pašeráckou skálu. Trasu lze po dohodě upravit. Návrat vlakem např. v 15:47.

Výstavy

Výstavka květin a větviček na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně ŠK Za Parkem. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejmilejší knihy.**

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. **Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod.** Kontakt: 380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz. -ah-

Drobné smetí

Zemřel tvůrce teorie Gaia

V den svých 103. narozenin odešel anglický environmentalista a spisovatel James Lovelock. Nejvíce proslul publikacemi, v nichž chápe vzájemné interakce mezi přírodou a Zemí jako seberegulující mechanismus. Více viz [zde](#).

Petice na podporu vyhlášení NP Křivoklátsko

Vyhlášení pátého českého národního parku, které se zatím zbrzdilo odporem některých místních obyvatel, můžete podpořit podpisem petice. Text se stěžejními body je k dispozici [zde](#).

Ve Španělsku budou povinné kamery na jatkách

Španělsko bude první zemí v rámci EU, kde se bude špatné zacházení se zvířaty monitorovat kamerami na jatkách. Podobné nařízení už platí ve Skotsku nebo Izraeli. Více informací viz [zde](#).

Fotopast na jihu Čech zachytila losa

Červnové snímky jedné z fotopastí původně k monitoringu rysa zachytily po dlouhé době losa evropského. Od roku 2017, kdy u Lipna došlo ke srážce losice s autem, je to další důkaz o přítomnosti druhu v této části Čech. Více se dočtete [zde](#). -jj-

Literární okno

Jiné klima - jiný les

Jednou z nových publikací fondu Ekoporadny je kniha Jiné klima - jiný les editorů Josefa Fanty a Petra Petříka. Jedná se o soubor několika statí českých odborníků na téma lesnictví a ekologie a je až neuvěřitelné, jak ucelený a informacemi nabitý materiál o necelých dvou stovkách stran se podařilo vytvořit. Pokud bychom měli obsah knihy shrnout do jednoho hesla, pak by se dalo říct, že text odpovídá na otázky, čím je způsoben tristní stav našich lesů a co by se s tím dalo dělat.

Velmi aktuální pojednání bez příkras hodnotí zastaralost a konzervativnost přístupu českého lesnictví k překotně se měnícím podmínkám klimatu, které rok od roku zhoršují výhledy základního a přetrvávajícího modelu - monokulturních (převážně smrkových) lesů věkových tříd pěstovaných ve stanovištně neodpovídajících podmínkách a trpících plošnými disturbancemi.

Jelikož je lesnictví ze své podstaty během na dlouhou trať (1 generace lesa = 2-3 generace člověka), jsou i systémové změny poměrně těžkopádné. Navíc jsou do velké míry ovlivňovány politickým pozadím a ještě více ekonomickými souvislostmi. To je vysvětleno ve dvou stručných příspěvcích úvodní kapitoly Historický exkurz.

Měnící se podmínky prostředí jsou rozebrány v následující části. Jako rizikové faktory současného stavu velkých ploch našich lesů jsou uvedeny:

- **měnící se hydrologické podmínky** - vyšší teploty doprovázené změnou distribuce srážek
- **acidifikace (okyselení) a nutriční degradace lesních půd** - způsobené zejména atmosférickými depozicemi (síra, dusík...), vysokým podílem pěstování jehličnanů (opad a hrabanka s okyselujícím efektem), odebíráním živin (odvoz veškeré dřevní hmoty včetně klestu) nebo odkrýváním lesních půd (holosečné hospodaření)

Tyto dva základní procesy vyúsťují v oslabování lesních porostů a jejich permanentní stres. Další abiotické (bořivý vítr) a biotické faktory (zejména kůrovcové gradace) způsobující velkoplošný rozpad lesů dále přispívají, resp. jsou přímým důsledkem celkové špatné kondice lesa. Právě ke kůrovcovým kalamitám směřují další dva příspěvky. "Jako dvě hlavní příčiny přemnožení kůrovce je možné označit historický management lesa a změnu klimatu, přičemž způsob jejich interakce se mezi regiony a stanovišti může lišit." Na vědecké úrovni také převládá přesvědčení, že současný způsob řešení kalamity se naprosto míjí účinkem a je třeba nalézt systémové řešení spočívající zejména v úpravě způsobu pěstování lesa jako takového - zejména s ohledem na jeho ostatní ekosystémové funkce (doposud byla takřka jediným hledis-

Jiné klima – jiný les

Josef Fanta, Petr Petřík (eds.)

kem ekonomická stránka pěstování). "Navrhovaný systém oproti současnému přístupu zdůrazňuje spíše význam nepřímých opatření kontroly disturbancí zaměřených na lesní porosty než snahu o přímou kontrolu populací kůrovce. Důležitou roli zde sehrává fáze obnovy, v níž vzniká nová generace lesa, která již má být adaptována na změnu klimatu a má mít zabudované silné mechanismy rezilience."

Příspěvek o sociologické sondě do komunity českých lesníků nabízí rozbor klasické zápletky, kdy "proti sobě stojí" dva myšlenkové tábory. Stará/konzervativní škola obhajující stávající převažující způsob pěstování lesa vs. lesníci, kteří přikládají velkou váhu environmentálním souvislostem a chápou nezbytnost zásadních systémových změn. V této rovině je důležité poznamenat, že i argumentace čistě ekonomickou stránkou lesnického hospodaření v dnešní době přestává mít váhu. Přezívající praktiky totiž úspěšně likvidují i toto měřítko lesnictví. Velmi důležité souvislosti jsou také rozebrány v textu o transformaci státních lesů a určitém úpadku lesnické profese jako takové, který brzdí snahu o konstruktivní změny.

Druhá polovina knihy je v různých kontextech zaměřena na alternativu současného nevyhovujícího modelu pasečného hospodaření. V této souvislosti se nejedná pouze o posun směrem k šetrnějším formám pěstování lesa (výběrné způsoby hospodaření, důraz na přirozenou obnovu, využívání následků disturbancí pro podporu tvorby rozrůzněných porostů), ale i myšlen-

kový posun od ideálu stabilního "vzrostlého" lesa směrem k dynamicky se proměňujícímu společenstvu, které ne vždy musí odpovídat našim představám.

Systém trvale udržitelného lesnictví reprezentovaný např. iniciativou Pro Silva se snaží nalézt průsečík mezi environmentálně šetrným hospodařením a jeho ekonomickou stránkou. Využití přirozených přírodních pochodů významně šetří finanční vstupy zejména při obnově porostů. Přičemž tyto principy nejsou novodobým výmyslem, ale hlásali je již praktici počátku 20. století. Přírodě blízké hospodaření založené na výběrném způsobu však nemusí být z environmentálního pohledu konečnou metou. Směr tzv. ekologického lesnictví využívá přirozených disturbancí k prostorovému, věkovému i druhovému rozrůznění porostů. Velký důraz klade na ponechávání podílu mrtvého dřeva a dožívajících biotopových stromů.

Knihy se věnuje i způsobům obnovy kalamitních holin, což je v současné době základ pro budoucí vyšší stabilitu porostů. Rozebírá zejména dvoufázovou obnovu (za použití pionýrských dřevin). Objevuje se zde opětovné upozornění na drastické změny lesních půd ponechaných bez vegetačního krytu, které mohou komplikovat i samotnou obnovu. Nechybí ani příspěvek o přirozené obnově v NP Šumava, která byla na stránkách našeho časopisu již mnohokrát komentována. Text v knize např. uvádí, že více než 97 % obnovy lesa v NP je obnova přirozená, což napovídá nejen to, jak bychom měli k lesům přistupovat v rámci chráněných území, ale také, jaký potenciál má přirozená obnova v lesnických procesech jako takových.

Část o přestavbách stávajících nevyhovujících lesních porostů dokládá nutnost rozsáhlých změn. "Předpokládá se, že potenciálně vhodné stanovištní podmínky pro pěstování smrku budou již v období 2021-2040 jen u asi 27 % ze stávajících porostů." Aby situace nebyla tak jednoduchá, vstupují do hry ještě extrémně vysoké stavy zvěře, které na mnoha místech blokuje přirozenou obnovu nebo obnovu bez důkladné technické ochrany.

Pokud máte nějaký vztah k lesnictví nebo českým lesům a nevádí vám určitá (i když velmi stravitelná) odborná úroveň, zaručuji vám, že touto knihou budete nadšeni. Obsahuje vše podstatné k pochopení toho, co se v lesích kolem nás nyní odehrává. -jj-

Zůstane holub symbolem naděje?

V minulém čísle Kompostu (viz zde) mě, mimo jiné, zaujal článek o holubech. Na jednu stranu tak úplně nesdílím optimismus jeho autorů, na druhou bych si přesně něco takového, co oni, přála i já: abychom už konečně brali naše rostlinné i živočišné spolubydlící na planetě Zemi vážně a abychom se všichni snažili nacházet dobré způsoby, jak soužití s nimi přizpůsobit k prospěchu jejich i našemu.

Nedá se vymyslet všechno hned, ale nějak začít se musí a ta dobrá vůle se zrovna k holubům hodí obzvlášť, vzhledem k tomu, že jsou tak často pokládáni za symbol naděje. Snad jim to zůstane a bude se to týkat i jich samotných, nejen nás a našich asociací. Za sebe to mám dokonce spojené tak moc, že při každém smutku se mi automaticky vybaví slova Jaroslava Seiferta o poštovním holubovi, jak křídly o vzduch bije a jak se věčně vracíme domů (viz verše nazvané Píseň, například [zde](#)).

Holuby vidáme kolem sebe tak běžně, že o jejich nějakém ohrožení asi hned tak ně-

kdo nepřemýšlí. Navíc poslední dobou přibývá ve městech nápadných, robustních hřivnáčů. Ty je těžko přehlédnout. Ale víte o tom, že holubi stěhovaví, dnes vyhubení, byli kdysi nejpočetnějším ptačím druhem na Zemi? Každý třetí pták v jejich domovině (v Severní Americe) tehdy byl holubem stěhovavým. Tak tomu bylo ještě v 19. století. Podle knížky R. Malého „Atlas vyhubených živočichů“ bylo z roku 1866 doloženo pozorování i hejna o šířce 1,5 km a délce 500 km. A dnes nežije už ani jediný! Poslední větší skupina zahnízдила v roce 1896 v Ohiu, ale i o něm se dověděli lovci a neváhali jej zmasakrovat. Zbylo nakonec jen několik jedinců žijících v zajetí a od roku 1914 patří tento druh k vyhubeným. Přispělo i sociální založení holubů stěhovavých a charakter jejich DNA. Velká hejna jsou v jejich případě nutností. Proto byl úplný zánik druhu nakonec velmi rychlý a pro někoho i varovný. Šok z něj přispěl tehdy k posílení snah o ochranu přírody jako celku a k některým konkrétním opatřením - viz např. [zde](#).

Katarína Slabeyová z České společnosti ornitologické ve svém článku v magazínu Týden (viz [zde](#)) uvedla, že holub stěhovavý se živil zralými žaludy, bukvicemi a kaštany. Na jednom stromě mohlo být i sto hnízd. *"Jejich zdánlivě nesčetná hejna byla považována za nevyčerpateľný zdroj, který byl využíván tak bezohledně, že přivedl druh k zániku během několika desetiletí."* Byli stříleni i chytáni do sítí. Stromy s hnízdy byly káceny nebo pod nimi byly rozdělavány ohně. Holubi byli hubeni i z důvodu škod na zemědělských plodinách. Chycení živí holubi byli používáni jako živé cíle pro střelce. Navíc rychle ubývalo lesů. Svou roli sehrála i potravní konkurence ze strany chovaných polodivokých prasat. K. Kněžourek ve svém „Velkém přírodopisu ptáků“ z roku 1912 uvádí dokonce i to, že lidé dávali domácím prasatům k žrádлу holubí maso a vejce.

Když jsem si jako malá listovala ve své oblíbené knížce „Světlem zvířat III.“ o domácích zvířatech, vždycky jsem se divila tomu, proč lidé vyšlechtili tolik zvláštních ras. Nejvíce se mi totiž líbily ty, které se svými vlastnostmi blížily divokým předkům. Tak tomu bylo i u holubů, a to jsem tehdy ještě nevěděla, že v knížce Slavibora Petržílky „Holubi“ z roku 1995 bude uveden celkový odhad 2000 plemen. Mně byli nejmilejší ti poštovní, podobní holubu skalnímu. Obdivovala jsem krásu jejich měňavého peří, kresbu na křídlech, ladný tvar těla, možnost mnoha hodin nepřetržitého letu a samozřejmě hlavně jejich schopnost bezpečně najít domov a i z velké dálky se k němu vracet. Zajímalo mě, jak se orientují, a zrovna nedávno jsem se k tomuto tématu dověděla další podrobnosti. V rozhlasovém Meteoru 12. 12. 2020 (viz [zde](#)) se totiž mluvilo o holubím vnitřním kompasu, o vjemech zrakových a sluchových, ale hlavně o čichu. Je pro ně mnohem důležitější, než by se zdálo.

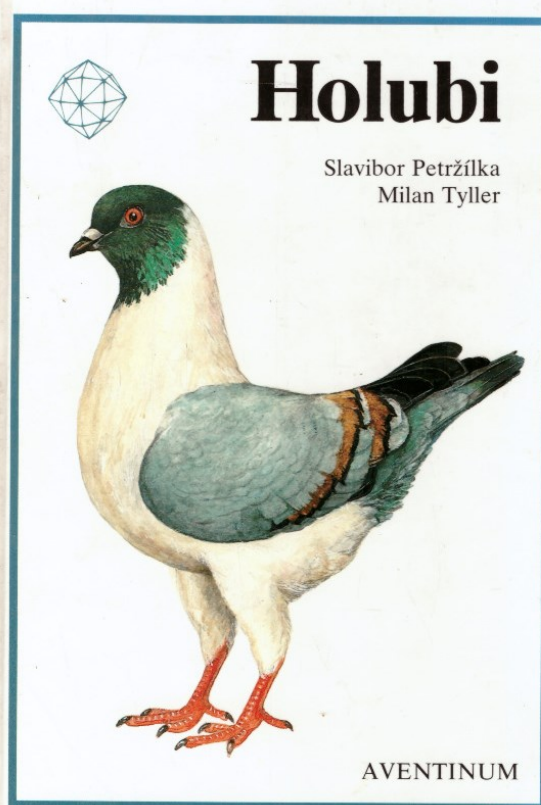
Na internetu se dá najít spousta článků o holubech, kteří za cenu vlastních velkých ztrát zachraňovali lidské životy, a to hlavně za I. i II. světové války – viz např. [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#). V beletrii se píše na toto téma mimo jiné v knize Alana Hlada „Dlouhý let domů“ (vydalo nakladatelství Fragment v roce 2020). Měla bych chuť si příběh přečíst, ale raději mám knížky a filmy z dob míru. Vzpomínáte třeba na sympatického milovníka holubů Otíka z vesničky střediskové od Zdeňka Svěráka?

Určitě také znáte pana přednostu z Hrabalových válečných „Ostře sledovaných vlaků“ (z roku 1965), jenže ten se pomstil norimberským bagdetám za německé zločiny (nechal je pozabíjet a přešel na chov polských rysů) - a to je holá nespravedlnost. Nechci takhle smutně končit, a tak přidávám ještě tip na úsměvnou povídku Jindřicha Šimona Baara „Poštáčí“ (1919) z „Druhé knihy z přírody“. Je o nádražním skladníkovi, který choval voláče, staváky, pštrosy, pávíky, slepičáky a bubláky, ale hlavně holuby poštovní. Chodila je obdivovat jedna velmi významná osobnost našich kulturních dějin, ale tu neprozradím, abych vás nepřipravila o případné překvapení.

Velkou výhodou holubaření je z mého pohledu to, že umožňuje účast dětí a může vést k hezkému vztahu k ptactvu a zvířectvu obecně a také k ochraně přírody. Jistě, že mnohem lepší je obejít se bez toho a získat rovnou odmala lásku k tvorům divokým, ale to je individuální a důležitý je hlavně výsledek. Asi nejradši mám tedy z knížek na holubí (a zároveň dětské) téma knížku „Holubí pošta“ (autor Arthur Ransome, rok 1936). A také nenápadný a krátký úryvek z knížky Václava Prokúpků „Naše hříbátka“ (1943). Je to jen pár řádek o tom, jak mladší chlapec z rodiny, pětiletý Tomášek, měl rád hříbě Havrana, ale ještě více obdivoval právě holuby.

Stejně jako v povídce J. Š. Baara jsou zde vyjmenovány chované druhy (bubláci, voláči, moravští pštrosi, rysi, koburští skřivani a pávíci), což je zajímavé samo o sobě. Hlavně ale se zde mluví o velmi hluboké zálibě a o schopnosti se od útlého věku o živé tvory starat a mít za ně zodpovědnost. Možná i z tohoto důvodu si tak dobře pamatuji slova o Tomáškově a jeho chovatelské vášni od školních let až dodnes: „... Měl velmi rád holuby, zvláště bubláky. I ponechával sestřičku ve stáji u Havrana a sám, s takovým potěšením, jako děcka lízají cukrátku, se vzhlížel v holubech...“

-ah-

Záříové zápisky Jirky Wagnera

O čem září je? O tom předělu: konec volna, konec prázdnin, konec léta a začátek všeho, co se musí. Odlesky slunce na hladině Otavy na Podskalí. Studená rosa v trávě. Stříbrný okraj mraku. Ještě poslední bouřka, kdesi na jihu. Prudká přeháňka roztančila kapky na rovné střeše. Poledne ve stínu kaple svaté Anny. Slunečnice se poměřují se sluncem. Strniště na polích. Žluté barvy přibývá. Motýli v babím létě. Špačkové se domlouvají na odletu. Košík podzimních jablek odrůdy Oldenburg. Oříšky lísek. Ojíněná modř švestek. Fialové květy ocúnů v trávě. Brambory z brázd. Brána léta se zavírá. Jaký bude podzim? *Podzim je vždy příznivý, když sedlák není lenivý.*

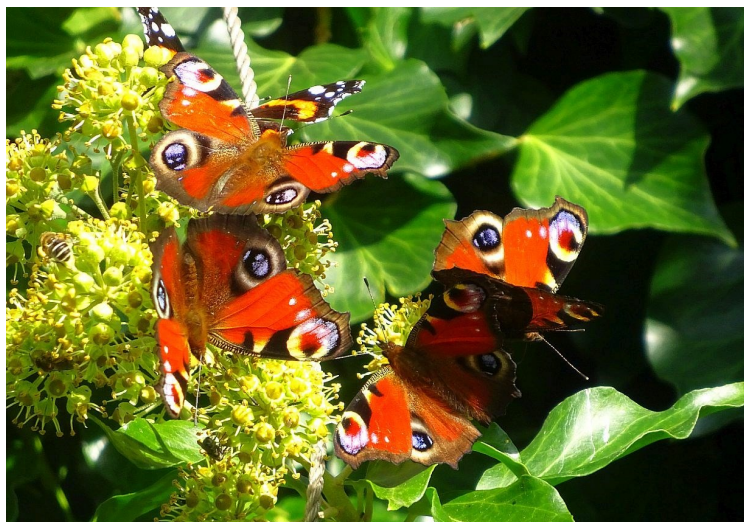

Foto Jiří Wagner

JIŘIČKÁM LÉTO
ulétlo.
Teď ho všechny
v hejnu hledají.

DROBNÉ KVÍTEČKY
břečťanu
vyzdobené
křídly motýlů.

SLAVNOSTNĚ TRHÁM
jablka.
Jako když kněz
celebruje mši.

JEŠTĚ O LÉTU
zdá se září.
Já sázím
stroužky česneku.

TY MÁM NEJRADŠÍ,
ty mrazíkem přešlé už
švestky nejsladší.

Soucit s přírodou a zvířaty v hudbě - 9.

Emocore

V dnešním pokračování seriálu bych se rád věnoval subžánru kytarové hudby, který přímo navazuje na hudební odnož hardcore (probíranou v předchozích dvou dílech - [zde](#) a [zde](#)). Jde o emocore - "emocionální" nebo také "emotivní" hardcore. Obsahuje všechny atributy HC, přičemž podání hudebního obsahu je o něco méně "agresivní", ale přidává právě na emotivnosti - vystavěním kytarových riffů a afektovaným vokálem, čímž jsou skladby neméně naléhavé právě ve srovnání s HC. Emocore je blízký několika dalším subžánrům. Post-hardcore využívá netradičně pojatou nebo gradující strukturu skladeb a screamo klade důraz na maximálně afektovaný vokál, využívající zkreslení (řev - scream). Jako emo je často označován celý okruh hudby zahrnující širší škálu stylů (alternativní rock, pop-punk, indie-rock), v tomto smyslu je však spojujícím prvkem spíše móda (černo-bíle-růžové oblečení, tetování, piercing, stíny v obličejích, účesy s patkou atd.) a zprofanovaný životní postoj (důraz na vnitřní pocity, vyjádření beznaděje, někdy i sebepoškozování a sebevražedné tendence), který je velmi často pózou.

V ukázkách lyriky pro tento díl tedy budeme vycházet z původního významu pojmu emocore - tedy jako subžánru a jednoho z následovníků hudby hardcore. I když se z logiky věci hudební texty tohoto stylu věnují více niterným záležitostem člověka, je environmentální tematika a oblast práv zvířat velmi častá. Myšlenkově tak emocore přímo navazuje na angažovanou HC hudbu a její lyriku. Vzhledem k opět velkému množství interpretů a mnohdy nepřehlednému míchání různých odnoží bude výběr interpretů čistě ukázkový.

Překvapivě bohaté zastoupení má žánr v rámci ČR. Ještě donedávna fungovala na Strakonicku formace Face Tomorrow. I když ji lze zařadit ještě ke klasickému HC, přece jenom emotivní složka je více než znatelná. Texty na jedině desce One Step to the Edge směřují k mnoha problémům současné společnosti, jako jsou násilí nebo právě zvířecí práva. Těm je věnována píseň [Silent Prayer](#).

*Praying for help voiceless screams
but in their eyes you can see it
all the madness and constant fear
no friends neither family
Born into this world they have no rights
their lives so damn short
laboratories and men with needles
becoming their reality*

*Modlí se o pomoc výkřiky bez hlasu
ale v jejich očích je to vidět
všechno to šílenství a neustálý strach
Žádní přátelé ani rodina
Narodili se do tohoto světa, ve kterém nemají žádná práva
jejich životy jsou tak ztraceně krátké
Laboratoře a muži s jehlami
se stávají jejich realitou*

Chebská kapela Esazlesa prezentuje velmi naléhavou formu emo-coreu. Skladba Průměrný děti historie doplněná o povedený [klip](#) hodnotí beznaděj konzumní společnosti.

*celá generace čerpá benzín
dělá čišníky nebo otroky v kancelářích
reklama nás nutí, abysme se honili za auty a obleky
abysme dělali práci, kterou nenávidíme,
a nakupovali sračky, který nepotřebujeme
jsme průměrný děti historie
bez cíle a bez místa*

Velmi podobným způsobem se vyjádřila i skupina Gattaca ve skladbě [Ve jménu pokroku](#). V několika dalších písních také hájí práva zvířat - např. [Smrt jako jediný účel života](#).

*Slyšel jsi je řvát strachy?
Vidělas je se třást.
A chceš mi říkat, že takhle to má být?
Nedokážeš se jim podívat do očí s nožem v ruce.
A chceš mi říkat, že tak je to správně?*

Nahlédnutí do blízké příbuzného subžánru post-hardcore se spleťtými kytarovými postupy a propracovanou lyrikou nabízí kapela Nulajednanulanula, která se stejnému tématu věnuje v songu [Chce se nám žít, ale kopeme si hroby](#).

*Racionální líhně omluv a vražd,
než abysme pustili pár zvířat z klecí,
nepřežijem ani den bez utrpení.
Nejvyšší tvor, alfa všeho bytí,
než abysme pustili pár zvířat z klecí,
nepřežijem ani den bez utrpení. ([celý text](#))*

Zástupcem zmiňovaného žánru screamo je další česká skupina Dakhma. Krátce a výstižně se vůči počinání společnosti vymezila v písni [Klimatizovaná noční můra](#).

*Další kousek odprodán, půda pod nohama ztracená.
Zapomenuté pohyby, zavržené zvyky.
Automobilizováni. Připoutáni.
Ztrácíme, co nemusíme, platíme sebou.
Tím, co mohlo zůstat dál.
Zítřka bude lepší zapomenout dýchat.*

Na závěr a jakožto zástupce světové scény nabízím unikátní projekt, britskou kapelu Fall of Efrafa. Vznikla velmi neobvyklým způsobem - cíleně pro tvorbu [epické trilogie alb](#) inspirovaných knihou Watership down. Ta je příběhem králičí kolonie jménem Efrafa, která je ovládána diktátorem a tajnou policií. Nakonec v ní dochází ke vzpouře a hromadnému útěku. Inspirace knihou v podobě tří desek je svým způsobem alegorií dnešní společnosti a reflexí problémů, se kterými se potýká.

[A Soul To Bear](#)

*Man built god;
dragged himself upon a pedestal
kicked dirt in the faces of all other life
Crowned himself as deity
What animal separates this ape from that?
The human animal; ignored and loathed by louse and lion
Revel in our glory, in every brother is quarry
Butcher every life,
until our land is stained and dead
From our towers we cry "every man shall bear a soul,
a right that no other beast shall bear"
and in the shadows the dogs shook their heads
"shame upon those apes, pride comes before a fall"*

[Mít duši](#)

*Člověk stvořil boha;
postavil se na pedestal,
vmetl špínu do tváří všeho ostatního života.
Korunoval se na božstvo.
Jaké zvíře rozlišuje tuto opici od tamté?
Lidské zvíře; ignorované a nenáviděné vši i lvem
si libuje v naší slávě, každý bratr je kořistí.
Zmasakruj každý život,
dokud naše země nebude poskvrněná a mrtvá.
Z našich věží voláme: "Každý člověk má duši,
právo, které žádnému jinému zvířeti nepřísluší"
A v přítmí psi vrtí hlavou.
"Hanba těm opicím, pýcha předchází pád" -jj-*

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Některá místa jsou na ochranu přírody vysloveně zaměřená a veřejnost je podporuje dobrovolnickými pracemi nebo prostřednictvím peněžních sbírek. Odměnou je radost z toho, kolika druhům rostlin a živočichů se tam potom daří. Znáte třeba Ptačí park Josefovské louky u Jaroměře (viz [zde](#))? Česká společnost ornitologická využila toho, že je zde zachován unikátní sto let starý závlahový systém, území je vhodné pro udržování mokřadů a tůňek a poskytuje tedy svým divokým obyvatelům dostatek potravy i úkrytů. Dary umožnily území vykoupit a přizpůsobit a pokračuje i jeho rozšiřování.

Ochranu přírody ale podpoříte i tím, že navštívíte jakékoliv místo bez komerčních atrakcí, kde hlavním nebo někde i jediným

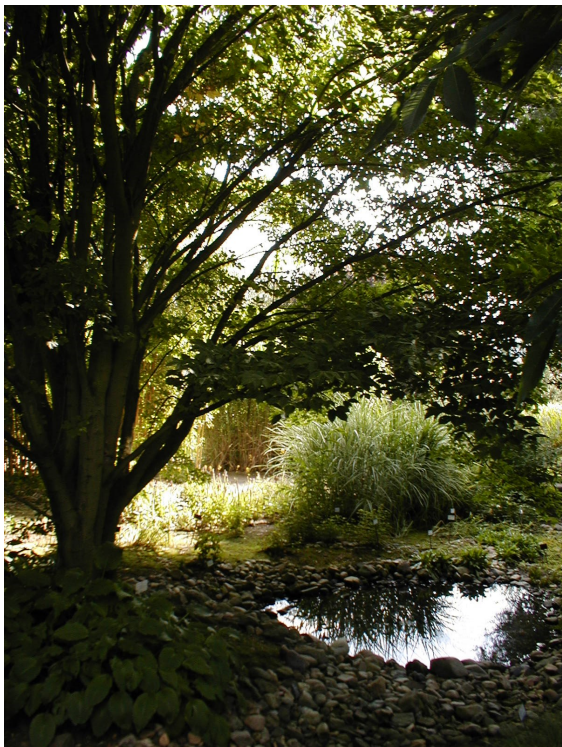

Foto -ah-

lákadlem je právě místní ekosystém. U nás na jihu se můžeme chlubit třeba tím, že v Rudolfově u Českých Budějovic máme nejstarší českou certifikovanou přírodní zahradu Anastázií (viz [zde](#)), kam se dá zajet „jen tak“ nebo se objednat na prohlídku nebo se zúčastnit některé z mnoha akcí. Kde jsou další taková místa, to se dá najít např. [zde](#). Pokud jde o strakonické okolí, k nejbližším přírodním zahradám patří milčická. Tady máte možnost se i občerstvit nebo si dojednat ubytování – viz [zde](#). Přečíst si něco o principech hospodaření šetrného k prostředí si můžete v knihách Jaroslava Svobody, Seppa Holzera a mnoha dalších autorů. I kdybyste na svém vlastním pozemku využili jen malou část nabízených tipů, všechno se to „sčítá“ ke společnému užítku.

Z blízkých míst, která jsou dosažitelná veřejnou dopravou a kam se dá jet pro vzrušení a poznání, doporučuje náš detektiv vám i vašim návštěvám například naučnou stezku Sudslavický okruh (viz [zde](#)), udržovanou vimperskou ZO ČSOP. Najdete zde chráněné druhy rostlin i živočichů, památnou lípu starou přibližně 600 let, jeskyni známou i díky nálezům z pravěku, libozvučné šumění řeky Volyňky a jiné pozoruhodnosti. Zároveň se pamatovalo na hry. A protože budete při svém putování zde šplhat i po žebříku, dobrodružný ráz výletu budete mít takřka jistý.

- Detektiv Ledňáček počítá s tím, že dospělí se o jména odrůd zajímají a pamatují si, co kde roste. Líbí se mu představa, že na to přijde při péči o zahradu nebo při jídle řeč. A také na historii, pokud se zároveň obnovuje to, co v českých zemích rostlo kdysi dávno, dobře se pro naše podmínky hodí a je to vlastně i živá památka po předcích.

Někdo možná dokonce nakreslí mapku pozemku s popisky a vyvěsí ji doma na nástěnkou, aby byla na očích. O tom, z čeho se udělá štrůdl a z čeho kompot, se nejlépe povídá přímo při pečení a vaření, ale zajímavé je rozhodně i zalistování v knihách. A jestli žádnou takovou doma nemáte, můžete se vrátit ke starším číslům našeho časopisu. V číslech [1/2020](#) až [12/2020](#) vycházel o našem původním, staročeském ovoci pěkný seriál od Dany Kindlmannové.

- „Foukej, foukej větříčku, shod' mi jednu hruštičku. Shod' mi jednu nebo dvě, budou dobré obě dvě.“ -ah-

Zdraví a strava

Zajděte na 9. strakonický Veget Fest pro inspiraci

V rubrice Zdraví a strava tentokrát nepřinášíme konkrétní recepty, ale další upoutávku k návštěvě 9. ročníku benefičního festivalu Veget Fest. Body doprovodného programu si můžete přečíst v pozvánkách na straně 8, tady vás zkusím nalákat ke stánkům občerstvovatelů. Rozmanitost nabídky a propracovanost chystaných dobrot rok od roku vytrvale stoupá. Pokud budete mít málo, tak přímo u vstupu najdete benefiční ochutnávky připravené dobrovolníky. Výtěžek z této a dalších aktivit festivalu letos poputuje na konto azylové farmy [Domov pro zvířata z.s.](#), jejíž stánek naleznete mezi záplavou jídla. Kromě rostlinného občerství ale samozřejmě nezapomínáme na podstatné environmentální souvislosti. Takže jako v předchozích ročnících se budeme snažit o minimalizaci jednorázových odpadů. Před odchodem nezapomeňte přibalit talířek, misku, půllitr a příbor. Prodejci s tím počítají a veškeré

pokrmu i nápoje vám rádi naservírují do vašeho vlastního nádobí. Nyní již slíbený přehled občerstvovatelů (možná ještě není úplný a nezahrnuje nabídku nápojů):

ZeměDar - Catering s kamennou jídelnou je stálíci strakonické scény, farmářských trhů i některých jednorázových akcí včetně Veget Festu. Můžete se těšit na nesmrtelné klasiky, jako jsou topinky s vege tatarákem, slané quiche i sladké dorty.

Zahrada Milčice - Tento specifický "podnik" nabídne stejně jako loni spojení tradiční české kuchyně a moderních postupů čistě rostlinné gastronomie. Společnými jmenovateli jsou domácí chléb, výborné pomazánky a sladké pečivo, u kterého nepoznáte, že jde o veganskou variantu. Lívance, kváskoví šneci, falešný tatarák... Vše zalité regionálním pivem Břeží koza.

Foto -jj-

Bistro Ája - Dřívější výrobkyně džemů a zavařenin rozšířila svou nabídku i o rostlinné občerstvení a catering. Ochutnáte dort, cupcake, ale třeba i netradičně pojatý burger.

Bohdana Scheinostová - Tady to bude všechno ve sladkém - dorty, koláče, tartaletky, sušenky... 100 % hříchu, 0 % živočišných ingrediencí.

Dobrotý od Marků - Propracované spojení veganské a bezlepkové kuchyně. Tahle sehraná dvojice vám naservíruje poctivé domácí produkty, u kterých zapomenete, k čemu je vlastně pšeničná mouka. Loňský ročník válovali s nabídkou burgerů s trhaným "masem", rostlinnou gulášovkou a slaným dýňovým koláčem.

Veganské večere Strakonice - Další home-made občerstvení plné překvapení. Surový fastfood i vymazlené dezerty. Aneb když amatéři tvoří na akce s láskou a skvěle se to naučí.

Tomáš Hauser - Tady se bude opět odehrávat především výlet do Indie. Dhal, pakora a možná další klasiky.

Pavel Drdel (Sůl & Řepa) - Ikona regionální gastronomie zatím náplň svého stánku tají, ale určitě nebude chybět ukázka bezbytkového využití surovin v kuchyni nebo nabídka netradičních fermentovaných pochutin. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Jiří Wagner, Radim Paulič, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2022

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE